

PATHOLOGIAE MEDICÆ
PARS PRIMA,
SISTENS
PATHOLOGIAM
GENERALEM.

CAPUT I.
DE
PATHOLOGIA IN GENERE.

I.

Pathologia medica tanquam altera pars Theoriae medica, Hominem considerat in statu prater-naturali atque morbofo.

SCHOL.

Quemadmodum Physiologia medica notitiam suppeditat de statu hominis vivi naturali, modumque declarat, quo corpus nostrum, ex materia heterogenea, & valde fragili compositum, inter tot tantasque externas injurias naturalem suum statum habeat atque retineat, & sanum dicendum sit, simulque criteria certa præsentis sanitatis subministrat, in variis diversisque actionibus & functionibus nostri corporis,

Coschwitzii Pathologia.

A

que

quæ partim animales, partim vitales aut naturales audiunt, sese manifestantia: ita, cum quotidie videamus, homines ægrotare, nostrumque corpus variis diversisque morbis subjici, doctrina pathologica ex opposito considerat statum corporis humani vivi præternaturalem atque morbosum.

II.

Pathologia est doctrina de MORBIS, eorum SYMPTOMATIBUS, & utrorumque CAUSIS.

SCHOL.

Suppeditat enim hæc doctrinæ medicæ pars ea, quæ morbum stricte concernunt, ejusque fiendi modum declarant, ex veris & genuinis causis. Unde tam læsionem ipsam ejusque formalitatem, cum subiecto generali & speciali, quam ejus consequentias aut symptomata, præcipue essentialia, & causas, quæ vel læsionem simpliciter, vel symptomata produxerunt, contemplatur, modumque, quo partim causa & læsio, partim symptoma cum læsione cohæreat, & unum ex altero vel manifeste, vel maxima probabilitate producat.

III.

Objectum pathologiæ generale est corpus humanum vivum, vel homo vivus: quatenus dispositioni morbosa subjicitur.

SCHOL.

Quoniam pathologia eam ob causam corpus humanum considerat, ut læsiones ipsi illatæ post cognitionem causarum, quantum possibile, removeantur, & fanitas restituatur, necesse est, ut corpus in tali existat statu, sub quo hæc intentio impetrari potest: Cum autem hoc in corpore demortuo fieri nequeat, necessario superioris asserti veritas elucescit.

IV.

Objectum pathologiæ speciale constituunt morbi & pathemata, quibus corpus humanum affligitur, una cum causis, a quibus producuntur.

SCHOL.

Primaria enim cura medici nunc in eo consistit, ut in causas veras inquirat, quæ morbum aut symptomata vel produxerunt, vel produce-

ducere valent, five illæ sint in ipso corpore prognatæ atque hærentes, five ab extra ad corpus delatæ, illudque varie alterantes.

V.

Hoc ipso Pathologia sese distinguit ab aliis medicina theoreticæ & practicæ partibus, quæ, licet etiam circa morbos versentur, tamen non eodem respectu circa illos occupatæ esse solent.

SCHOL.

Ita enim Pathognomia & Semiologia medica circa morbos, statumque hominis morbosum hærent, sed neque ipsam formalitatem passionis, neque symptomata accedentia & morbum sequentia, nec multo minus morborum atque symptomatum causas evolvunt; verum tam circa signa morborum communissima, vel morbum generatim adesse indicantia, & signa prognostica: quam circa singulorum morborum, specie ab invicem distinctorum, signa essentialia & discretiva occupatæ manent.

Nec minus Therapia ipsa rem habet cum morbis eorumque causis, sed longe alio respectu quam Pathologia, dum unice morborum atque causarum morbificarum remotioni studet per remedia appropriata, aut per certas & adæquatas regulas, morbos, causasque illas producentes, præoccupare & antevertere conatur.

Pathologia autem primo morbum ipsum, in quo consistat, & quinam sit, considerat; deinde consequentias molestas, morbum ipsum vel sequentes, vel comitantes perpendit, & denique causas evolvit, unde tam morbus, quam symptoma originem duxit, simulque rationalem inquisitionem instituit, qualis connexio morbum & causam, vel ipsas causas diversas intercedat, & quo ordine ac modo fiendi hæc ita inter se invicem conspirent.

VI.

Pathologia merito dividitur in Pathologiam physicam & medicam.

SCHOL.

Illæ solis speculationibus physicis inhæret, omnesque percontantur sine discrimine causas, a quibus physico nexu modoque fiendi, læsiones produci possunt. Hæc vero, medica nempe Pathologia,

eas potissimum rimatur causas, quas per artem & artis instrumenta vel corrigere, vel remove potest, vel quorum effectus proximos ad minimum ita infringere valet, ut æger ad pristinam reducatur valetudinem.

VII.

Physica pathologia in se spectata ad medicum, qua talem, nihil pertinet, nec ullam ipsi præstat utilitatem, quippe qui per causarum, ad physicum forum solum pertinentium, licet accuratissimam considerationem, ac inquisitionem, plane nihil ad morborum sanationem contribuere possit.

SCHOL.

Ut rem aliquo modo clariorem reddamus, exempli loco adducere libet, quod sciamus, ærem tam frigidum nimis, quam excessive calidum, varios in corpore humano producere affectus morbosos, tam humores quam partes solidas, earumque fibras motrices afficiendo, & alterando, quo ipso secretiones & excretiones varie turbantur, & ita per consequens sanitas læditur. In hoc casu pathologia physica jure meritoque occupata est circa indagacionem accuratam physici nexus, causam & effectum intercedentis; unde inquit, quænam particulæ aëris hunc vel illum in corpore effectum producere possint, an particulæ hamatæ, rotundæ, obtusæ, acuminatæ, salinæ, sulphuræ, aut quæcunque aliæ, & quonam agendi modo physico & materiali id efficiant: an v. g. aër frigidus principio quodam acido specificè humores coagulet, atque inspisset, aut fibrosas partes constringat, ut inde excretiones periphericæ impediatur.

Quod si itaque medicus secundum hanc physicam causarum contemplacionem, rem aggredi, atque secundum ordinem ad therapiam progredi vellet, necessarium maxime esset, ut primario de particularum aëris noxiarum correctione & alteratione sollicitus esset, cum utique non negari possit, eas simul humorum mixtionem aliquando penetrare, ideoque talia eligenda esse remediorum genera, quæ exacte figuris illis particularum aërearum oppo-
sita

sita essent, & ita plane physico atque pure mechanico operandi modo dictas particulas in corpore corrigere, alterare, invertere atque expellere possent, ut ita per remotionem causæ effectus etiam removeatur.

Quis autem non videt, has intentiones & indicationes licet physico respectu legitimas, extra medici potestatem positas esse, nec non ipsum suppositum nexum causalitatis, quoad posse quidem probabilem, quoad esse autem nondum penitus evictum esse, multo minus autem inventionem remediorum plane appropriatorum, & specificè quadrantium facilem esse.

VIII.

Sola autem pathologia medica vera utilitatem habet in foro medico.

SCHOL.

Hæc in modo citato casu contenta esse potest ac debet, si notorium sit, quod aër frigidus, qua frigidus, non modo fibras cutaneas sensibilibiter afficiat, & ad constrictionem disponat, sed simul humores sub ambitu corporis hærentes, revera spissiores reddat, eoque ipso partim humores, partim fibras, in motu suo alterando, transpirationem impediatur, impuritatium coacervationi faveat, & ita sanitatem lædat.

Ex hac consideratione, partim ipsius facti revera obvii, partim etiam modi, quo noxæ inde pullulantes sese invicem excipiunt atque producant, (quæ consideratio vere medica est) emergit illud consilium practicum, pro sanitatis restitutione necessarium; quod humores coagulati aut inspissati iterum sint attenuandi, & resolvendi, pori autem cutis referandi, eumque in finem fibrarum spasmus inductus relaxandus, quo impuritates hætenus collecti liberum denuo inveniant exitum atque egressum: nec non impotestum corpus per sufficientia integumenta, aut per plenariam aëris frigidi simplicem evitacionem, ab ejusdem injuriis præcaveri debeat & possit, ne de novo easdem molestias incurrat: Quo ipso sane omne id impetrabit medicus, quod pro restituenda & conservanda sanitate necessarium existit.

Unde patet, longe aliam esse considerationem Pathologiæ medicæ, quam physicæ, prout alio exemplo, de vulneris differenti consideratione, idem illustris Stahlius ob oculos posuit.

IX.

Pathologia medica vera requirit vera principia & fundamenta, e quibus rerum in hoc foro contingentium, rationes vel manifestissimæ ac firmæ, vel per legitimam consequentiam ad minimum maximæ probabiles, erui possunt.

SCHOL.

Siquidem in superioribus jam indigitavimus, pathologiam physicam nudam & solam, ad medicinam inde faciendam neque pertinere, neque sufficere; ita maxime monendus est medicus, ne in ejusmodi principiis & fundamentis solus quasi & unicus hæreat, quæ hisce causarum enodationibus nimium immorantur. Nullatenus quidem rejicimus hic studium physicum, sed utique in ea sumus sententia, quod Physica in planioribus reddendis morborum causis, si rite adplicetur, magnum adferre possit lumen, unde hoc sensu illam quoque commendamus. Præter hanc autem, tanquam necessariam veræ Pathologiæ fundamenta, commendamus structuræ corporis, & officii singularum partium debitam notitiam: ex hac enim ea potissimum explicare poterit medicus, quæ ad corporis mechanismum pertinent, nec sine ejus fundamento explicari possunt. Deinde huc quoque pertinet vera status naturalis contemplatio, & consideratio justæ vitæ, & ordinis vitæ ac sanitatis, cum ponderatione rerum illarum, quæ in statu naturali sanitatem juvant; ita enim facili negotio ad illorum cognitionem quoque perveniet, quæ ordinem naturalem turbare possunt. Quibus ultimo adjungimus observationes veras, circa morborum historiam collectas, a quibus comparisonem instituere poterit ad casus similes, cui negotio haud minimum luminis adferunt repetitæ hominum variis ægritudinibus defunctorum sectiones, quæ, si sæpius sibi respondeant, & idem declarent, tanto certiores in enucleandis similibus casibus, & inveniendis causis, reddere possunt medicum.